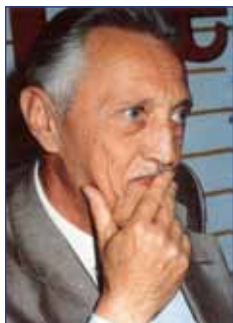

TEMA

SEKULARISERINGENS FØLGER

Jérôme Lejeune

Respekt for Menneskeliv (RFM) er en uafhængig dansk Pro-Life-organisation, som arbejder på grundlag af Lejeune-erklæringen.

Den franske læge og genetiker Jérôme Lejeune (1926–1994) var en af det 20. århundredes betydeligste biologiske forskere og modtog i 1962 Kennedy-prisen. Han var professor i fundamental genetik ved René Descartes Universitetet i Paris og medlem af Det pavelige Videnskaberne Akademi. I slutningen af 1950'erne

opdagede han det ekstra kromosom (trisomi 21), som forårsager Downs syndrom. Han var dermed den første genetiker, der identificerede en arveligt bestemt sygdom.

Lejeune var gennem hele sin karriere en utrættelig og frygtløs fortaler for livets sag. Som kristen læge og forsker fastholdt han, at ethvert menneskeliv – fra befrugtningsøjeblikket til en naturlig død – har krav på ubetinget respekt og således aldrig må gøres til et middel eller til et forsøgsobjekt.

Lejeune-erklæringen

Fra befrugtningsøjeblikket, dvs. det tidligste øjeblik af biologisk eksistens,
er barnet et menneske, et selvstændigt individ,
genetisk forskelligt fra moderen, som giver det næring og beskyttelse.
Fra befrugtningsøjeblikket og resten af dets liv er det det samme levende menneske,
som vokser, udvikler sig, modnes og til slut dør.
Det er i besiddelse af egenskaber, som gør det forskelligt fra alle andre mennesker.
Det er unikt og derfor uerstatteligt.
Det er lægens opgave at tjene livet fra dets begyndelse til dets afslutning.
Den respekt for menneskelivet, som er grundlaget for lægens arbejde, kan således aldrig
gøres betinget af patientens alder eller tilstand i øvrigt.
Foreligger der vanskelige omstændigheder i forbindelse med en graviditet,
er det lægens pligt at gøre sit yderste for at hjælpe både mor og barn.
Det strider derfor direkte mod en læges opgave at afbryde et svangerskab
i den hensigt at ville afhjælpe sociale, økonomiske, psykologiske eller genetiske problemer.

RFM holder liv i debatten

Vi forsøger til stadighed at skabe opmærksomhed om alle områder, hvor respekten for menneskelivet er helt eller delvist undergravet. Derfor beskæftiger vi os ikke alene med abortproblematikken, men også med emner som aktiv dødshjælp, reproduktionsteknologi, genteknologi og befolkningspolitik.

RFM rådgiver

Vi har oprettet en gratis rådgivningstjeneste for gravide. Er du i tvivl, om du magter at gennemføre svangerskabet, eller har du problemer efter en abort – så ring til sekretariatet (5576 7652), hvis du vil have en personlig samtale, eller send os en mail: info@rfm.dk

RFM informerer

Foruden dette blad udsender RFM gratis informations- og undervisningsmaterialer, som du kan bestille på sekretariatet. Nogle af dem kan downloades fra vores hjemmeside www.rfm.dk Vi kommer gerne ud på skoler, i foreninger og menigheder med aktuelle debatoplæg og foredrag.

Respekt for Menneskeliv

Lundby Hovedgade 104, 4750 Lundby

cvr.nr.: 29685487 • tlf.: 5576 7652 • E-mail: info@rfm.dk

Ved indbetaling af frivillige bidrag til RFM via netbank: FI-nummer (73) 85891774 – eller: reg. nr. 9218 konto 2073074765

RFM nyt 40. årgang nr. 2

ISSN 0906-4605 (trykt udgave)
ISSN 2246-4034 (net-udgave)

Bladet udkommer
tre gange årligt og sendes gratis
til alle tilsluttede.
Årligt mindstebidrag 150 kr.
For familier 200 kr.

Redaktion

Torben Riis
ansvarshavende

Redaktion og
blad ekspedition
Lundby Hovedgade 104
4750 Lundby
tlf 5576 7652
info@rfm.dk

Skal du flytte?

**Så husk venligst
at sende os din nye adresse
på ovenstående mailadresse
– eller ring til os!
Det er ikke nok at melde flytning
til folkeregisteret eller
postvæsenet.**

Anvendelse af artikler
fra bladet er tilladt
med kildeangivelse

Tryk:

Ovenstående billede kunne strengt taget forestille en frustreret abonnent på RFMnyt, som ikke kan forstå, hvor bladet bliver af – jeg benytter lejligheden til at undskylde forsinkelsen – men selvfølgelig er det Edvard Munchs berømte maleri "Skriget".

Det var egentlig min tanke at bruge det som en illustration til afsnittet om Nietzsche, men det blev der ikke plads til. Så nu bringer jeg det her, fordi det sagtens kan stå som en illustration af dette nr's tema – sekulariseringens følger – og fordi det mere end mange ord skånselsløst konfronterer os med den eksistentielle angst, som fulgte i kølvandet på sekulariseringen.

Et fællestræk for de fem toneangivende tænkere, som det skal handle om på de næste sider, var, at de forestillede sig en gloriøs fremtid for det moderne menneske, som havde gjort sig fri af den kristne morals snærende bånd. Ikke mindst Nietzsche, som ligefrem opfandt "overmennesket".

Her ville jeg gerne kunne tilføje: Men de blev klogere! Men det blev de faktisk ikke, og det samme kan siges om de mange, som ikke ville give slip på drømmen om det autonome menneske. Sekulariseringens frugt var ikke det på én gang suveræne og harmoniske væsen, de forestillede sig, men det neurotiske menneske, hvis kendemærke er angsten og den indre tomhed.

Torben Riis

USA: Demokraterne siger nej til at hjælpe børn, der overlever en abort

Repræsentanternes Hus, hvor demokraterne nu har flertal efter midtvejsvalget, satte i foråret endnu en rekord ved for 21. gang at blokere for et lovforslag, som skulle sikre, at børn, som overlever et abortindgreb, kan få lægehjælp og dermed overleve mere end nogle timer.

Nærmere bestemt går blokaden ud på, at det demokratiske flertal i Huset hindrer lovforslaget i at blive behandlet og efterfølgende bragt til afstemning. Forslagsstilleren, republikaneren Virginia Foxx, (billedet) måtte derfor forlade talerstolen med uforrettet sag.

Reggie Littlejohn taler på Capitol Hill på 30-årsdagen for massakren på Den Himmelske Freds Plads i Beijing.

Reggie Littlejohn: Verden bliver ikke fri, før Kinas befolkning er fri

Lederen af *Womens Rights Without Frontiers* Reggie Littlejohn holdt d. 4. juni i år en tale på Capitol Hill i Washington DC i anledning af 30-året for massakren på Den Himmelske Freds Plads i Beijing. I talen konstaterede hun, at menneskerettighedssituationen i Kina ikke er blevet bedre siden da, snarere forværret:

"I dag 30 år senere ville en sådan konfrontation ikke kunne finde sted, fordi forsamlingsretten ikke længere eksisterer. Hvis blot to mennesker stillede sig op på pladsen og viftede med et banner, ville de øjeblikkelig blive arresteret.

Som eksempler på den seneste udvikling nævnte hun bl.a.:

- Over 1 million uigurer og andre muslimske etniske minoriteter opholder sig i øjeblikket i koncentrationslejre til "genoptræning"
- Eksperter mener, at samvittighedsfanger og religiøse fanger bliver henrettet, for at man høste deres organer til transplantationer
- Kina kontrollerer og censurerer samtlige medier
- Kristne, både protestanter og katolikker i de såkaldte undergrundskirker bliver brutalt forfulgt. Deres kirker bliver jævnet med jorden og præster fængslet
- Piger bliver stadig aborteret i stort tal - der er p.t. et underskud af kvinder på 37 millioner

Og hun sluttede med disse ord: "Kina udgør næsten 1/5 af verdens befolkning – så mange lider under undertrykkelsen i dette brutale totalitære regime. Verden bliver ikke fri, før Kinas befolkning er fri".

Ideologiernes angreb på det kristne menneskesyn – og hvad det førte med sig

Den tyske digter og filosof Friedrich Nietzsche vil blive husket – om ikke for andet, så i hvert fald for sit udsagn "Gud er død", hvormed han på tærsklen til det 20. århundrede indvarslede den afkristning (sekularisering) af den vestlige verden, som vi stadig døjer med følgerne af.

Min hensigt med denne artikel er at pege på det forhold, at nutidens accept af abort- og eutanasi har sine rødder i en uskøn blanding af dybt forældede "videnskabelige" teorier og religions- og menneskefjendske ideologier – sådan som det bl.a. kom til udtryk hos de fem berømtheder, som pryder forsiden.

Spørgsmålet er med andre ord:

"Hvordan er det kommet så vidt, at det store flertal i dag betragter det at slå et ufødt barn eller et sygdomsramt menneske ihjel som en helt acceptabel handling?"

At finde svaret på det spørgsmål er, mener jeg, forudsætningen for at få løftet abortdebatten ud af det dødvande, den i dag befinder sig i, for så

vidt som man overhovedet kan sige, at der er tale om en debat.

Den debat, der var i tiden op til og efter legaliseringen af fri abort i 1973, fik man bevidst druknet ved helt i lovens ånd at privatisere problemet, dvs. reducere det til kun at dreje sig om følelser og overvejelser om det rimelige i at vælge abort i den ene eller den anden situation – typisk serveret af medierne som gribende *case stories* om kvinder i nød. Debatten fik sit endelige dødsstød, så snart loven var i hus, og man ved blot at påberåbe sig kvindens "ret" til abort kunne affeje og mistænkeliggøre enhver modstand.

Det, vi her skal se nærmere på, er derfor den historiske kolbøtte, der blev slået, da vores begreber om, hvad vi

bør eller ikke bør gøre mod hinanden, blev vendt på hovedet i løbet af et par generationer. Sort blev til hvidt, og hvidt til sort.

Den afgørende milepæl blev flyttet i 1939, da man vedtog den første svangerskabslov med det resultat, at den handling, man indtil da havde kaldt "fosterdrab," i stedet kom til at hedde "svangerskabsafbrydelse." Med andre ord: det, der den ene dag var en forbrydelse, man blev straffet for efter Straffelovens bestemmelser, blev den næste dag med et pennestrøg forvandlet til en legitim måde at løse et socialt problem på.

Herefter fulgte så den ene revision af loven efter den anden, indtil man i 1973 tog skridtet fuldt ud og indførte fri abort.

POSITIVISMENS FADER

Auguste Comte
1798-1857

Lad os først se på den i vore dage nok mindst kendte af de fem, den franske tænker Auguste Comte, som anses for at være den egentlige grundlægger af *positivismen*, som er en *materialistisk* teori, som går ud fra, at alle fænomener kan føres tilbage til materielle forhold – også psykiske og moralske fænomener. Den er samtidig en *deterministisk* teori, som hævder, at ethvert fænomen er et produkt af en *nødvendig* årsagskæde. Heraf følger, at man, så snart man har afluret naturen dens hemmeligheder, både vil kunne rekonstruere fortiden og forudse, hvad der sker i fremtiden.

Comtes projekt gik ud på at overføre naturvidenskabens love og metoder på de humanistiske videnskaber, f.eks. samfundsvidenskaberne, i håbet om at kunne påvise lovmæssigheder ligesom i fysikken eller kemien og således gøre dem til eksakte videnskaber.

Når det rent faktisk ikke blev en succes, hænger det sammen med, at humanistiske videnskaber ikke som f.eks. fysikken eller kemien, der beskæftiger sig med ting, der direkte kan observeres, måles og vejes, er i stand til at afprøve hypoteser ad erfaringens vej.

Det er en vigtig pointe, fordi det netop var det videnskabsyn, som Marx, Freud og Darwin efterfølgende byggede deres teorier på, og som i samtiden (og såmænd også

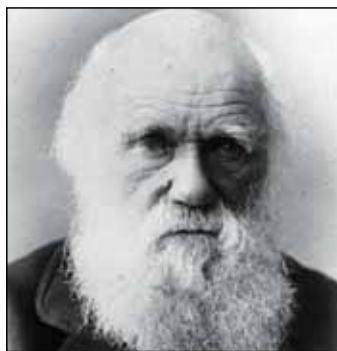
langt ind i eftertiden) gav deres teorier et ufortjent ry af videnskabelighed og dermed også af troværdighed.

Comtes personlige projekt bestod i, at han ville finde den lov, der styrer menneskeheden's intellektuelle udvikling. Denne lov, mente han, er *de tre stadiers lov*, som består i, at alle fremskridt i menneskets erkendelse af sig selv og omverdenen nødvendigvis gennemløber tre på hinanden følgende stadier: det *teologiske*, det *metafysiske* og det *positive*.

Og som de fleste, der læser dette, sikkert allerede har gættet, er det *positive* stadium den tilstand, hvor mennesket har lagt alle former for religiøs tro og alle abstrakte ideer bag sig og nu kun lader sig lede af fornuften og erfaringen.

Virkeliggørelsen af dette stadium venter vi stadig spændt på – dog med stigende skepsis.

CHARLES DARWIN OG EVOLUTIONSTEORIEN

Charles Darwin
1809-1882

I denne sammenhæng er det især relevant at se på den indflydelse, Darwins evolutionsteori fik for det moderne menneske- og tilværelses-syn. Men først lidt om selve teorien.

Som bekendt mente Darwin, at han havde fundet den "naturlov", *den naturlige udvælgelse*, som er motoren i menneskets udvikling fra abestadiet til det, vi er i dag.

Denne teori går kort fortalt ud på, at der fra tid til anden opstår små ændringer (mutationer) i generne. Hvis en sådan ændring tillader individet at tilpasse sig bedre til omgivelserne, vil det pågældende individ leve længere og få flere børn end de andre – og omvendt, hvis ændringen stiller individet ringere i forhold til den omgivende natur, vil det få færre børn.

Altså får vi en naturlig udvælgelse, hvor det er de gode gener, der forplanter sig videre, og de dårlige, der forsvinder. En udvikling, der over en længere periode fører til, at nye arter opstår.

Om denne teori har den franske genetiker professor Jérôme Lejeune (læs mere om ham i kolofonen side 2) sagt følgende:

"Darwinismen er en forældet hypotese. Ikke alene er den ude af stand til at forklare livets opståen, den kan heller ikke på nogen måde forklare arternes oprindelse. Det, den til gengæld *kan* forklare, er hvordan de forskellige racer inden for en art opstår".

Forklaringen på dette, siger han, er at nye arter umuligt kan opstå som et resultat af små mutationer. Hertil kræves "pludselige og voldsomme ændringer i kromosomstrukturen." Og, skal det tilføjes, man har indtil dato ikke kunnet føre bevis for, at sådanne makro-mutationer skulle være forekommet i naturen.

Til gengæld har nyere molekylærbiologisk forskning vist, at mutationer som hovedregel resulterer i, at organismer *går til grunde* eller i sjældnere tilfælde *mister* gener og derved bliver mere modstandsdygtige over for de udfordringer, de møder i deres omgivelser – altså i begge tilfælde processer, der direkte modsiger, hvad Darwin forestillede sig.

SOCIALDARWINISMEN – FRA RACE-TEORI TIL RACEHYGIEJNE

Som bekendt ønskede Darwin ikke selv at deltage i den debat, som

opstod i kølvandet på hans to hovedværker "Arternes oprindelse" (1859) og "Menneskets afstamning" (1871) – en debat, som drejede sig om, hvilke konklusioner man kunne drage af hans teorier vedrørende religiøs tro og menneskesyn.

Eftertiden har i denne sammenhæng haft travlt med at frikende Darwin for ethvert ansvar for de følger, som hans teorier bevisligt førte med sig. Han var, fremhæver man, et særdeles venligt, beskedent og moralsk bevidst menneske, en god ægtemand og far, altid gavmild over for de fattige og dertil en glødende modstander af slaveri.

Det er der ikke den ringeste grund til at betvivle, *men* det ændrer ikke ved, at det menneskesyn, som inspirerede til og legitimerede eftertidens sterilisationskampagner og massedrab på befolkningsgrupper med "dårlige" gener, kan føres direkte tilbage til hans evolutionsteori, herunder ikke mindst hans teori om "den naturlige udvælgelse".

For ifølge denne tankegang, som bygger på, at udviklingen (evolutionen) er resultatet af tilfældige processer i naturen, kan den umuligt have formet sig på samme måde overalt på kloden.

Der er med andre ord ingen grund til at tro, at alle mennesker alle vegne og på samme tid har været udsat for de samme mutationer, og heller ikke, at de har tilpasset sig til omgivelserne på præcis samme måde. Det sidste af den simple grund, at de omgivelser, de har befundet sig i, har været vidt forskellige. Var klimaet varmt eller koldt? Var det let at skaffe sig føden, eller krævede det opfindsomhed og styrke?

Set i dette lys ligger det snublende nær at antage, at udviklingen i de områder, hvor det var relativt nemt at skaffe sig det nødvendige til livets opretholdelse, ikke er gået særlig hurtigt eller måske nærmest er gået i stå

– til forskel fra de områder, hvor hver dag har været en kamp for overlevelse.

Altså måtte der nødvendigvis være nogle mennesker, som efter årtusinders evolution befandt sig på et højere udviklingstrin end andre, og som derfor også havde en naturgiven ret og endda "moralisk" pligt til at herske over de laverestående individer.

På den måde fik *kolonialismen* (som allerede var i fuld gang i 1700-tallet) og 1900-tallets *eugenik* (racehygiejne) hver især et "moralisk" alibi serveret på et sølvfad.

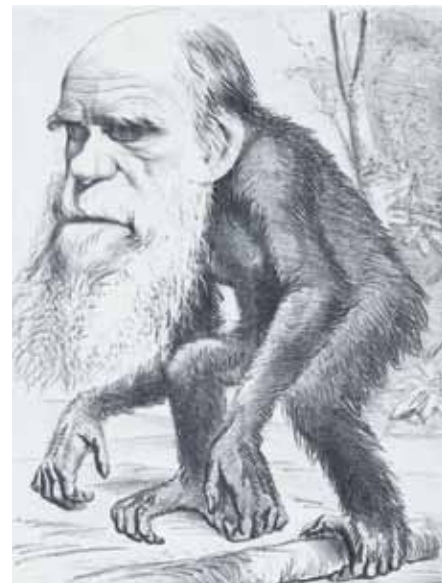
EUGENIKKENS FREMMARCH

Blandt de første, der tog begejstret imod Darwins teorier, var hans halvfætter, statistikerens Sir Francis Galton, som regnes for at være grundlæggeren af den moderne demografi. Inspireret af Darwins evolutionsteori gik han i gang med at undersøge forholdet mellem arv og miljø ud fra en overbevisning om, at mentale egenskaber (f.eks. hvor intelligent man er) nedarves på samme måde som fysiske egenskaber (f.eks. hvor høj man er, hvilken hudfarve, man har).

Det spørgsmål, der interesserede ham, var kort sagt: Får kloge forældre kloge børn? Og omvendt: Får svagt begavede, alkoholiserede eller kriminelle forældre børn med præcis de samme problemer? Galton nåede til den overbevisning, at de nedarvede egenskaber spiller langt den største rolle.

Det samme gjorde en af hans elever, den engelske matematiker Karl Pearson (1857-1936), som i 1903 holdt et foredrag, hvor han bl.a. sagde:

"Nationens bedst begavede slægter formerer sig ikke i samme hast som i gamle dage. De mindst begavede og mindst energiske er mere frugtbare end de bedste slægter. Et bredere eller grundigere uddannelsessystem vil ikke Intelligensmæssigt kunne bringe de arvemæssigt svage på niveau med de arvemæssigt stærke. Det eneste middel – hvis et sådant overhovedet kan

Denne karikaturtegning af Darwin fra 1871 – året, hvor han udgav bogen "Menneskets afstamning" – fortæller med al tydelighed, at det langt fra var alle i samtiden, der tog godt imod hans teori om, at mennesket stammer direkte ned fra aberne.

Det var især Church of England, der førte an i debatten, først og fremmest fordi Darwins evolutionsteori på forhånd udelukker en skabende Gud

tænkes – er at ændre frugtbarheden hos henholdsvis de gode og de dårlige slægter i landet."

Det er ikke svært at se parallellen mellem Darwins "gode og dårlige gener" og Pearsons "gode og dårlige slægter".

Men læg mærke til, at Pearson går et skridt videre, når han spekulerer over, om det er muligt at "ændre frugtbarheden" hos de to befolkningsgrupper. Her ser vi et tidligt tilløb til en organiseret, topstyret racehygiejne, som bygger på forestillingen om, at det er nødvendigt at sørge for, at der bliver født flere kloge og velfungerende og færre ikke særligt kloge og måske endda kriminelle individer.

Det kom som bekendt ikke til at vare længe, før denne fremtidsvision i form af tvangssterilisationer blev ført ud i livet i store dele af den "civiliserede" verden.

THIT JENSEN OG DET EUGENISKE PROJEKT

Thit Jensen (1876-1957) var en ivrig fortaler for racehygiejne

Denne tankegang bredte sig snart til de nordeuropæiske lande, herunder også Danmark. Det fremgår særlig grelt af en reportage i det socialdemokratiske tidsskrift *Frem* fra en kongres om eugenik, som blev afholdt i Genève i 1928.

Den er skrevet af den danske kvindesagsforkæmper og forfatter **Thit Jensen (1876-1957)**, og som det fremgår af de følgende citater, lægger hun langt fra skjul på sin begejstring for tanken om at "forædle" den menneskelige race:

"Se ud over verden," skriver hun i sin indledning, "tag hvert land for sig, og det er umuligt at komme udenom, at det er på høje tid at fremelske et sundere, renere menneske."

Om de mennesker, som er "født underbegavede" og "som kun eksisterer på de sunde, flittige, initiativrige bekostning" siger hun, at de "i ligefrem ondskab nærmer sig det amoralske". Men, må man spørge, hvorfor skulle det kun være de "sløve" og "uduelige," som hun også kalder dem, der er onde og amoralske? Kan kloge og velhavende mennesker ikke også være onde?

Endvidere hævder hun, at "fattigdom er arvelig", og at "de samme defekter går igen i hver ny generation; evneløse, uduelige, sløve formerer de troligt den samme type, sammengifter sig, spreder deres uduelighed og sløvsind i samfundet, forøger de offentlige byrder, er uhyre frugtbare og udgør utvivlsomt det alvorligste af alle problemer,

samfundet nu og i fremtiden er stillet overfor."

Således tager hun det uden videre for givet, at børn af fattige forældre nødvendigvis kommer til at leve i fattigdom hele deres liv, og ser samtidig bort fra, at mennesker kan være ramt af fattigdom på grund af ydre forhold, de ikke selv har haft indflydelse på.

Man kan også undre sig over, at hun "glemmer" at tage det med i sine overvejelser, at der både før og på hendes egen tid var mennesker, som arbejdede sig op fra samfundets absolutte bund til dets absolutte top.

H.C. Andersen (1805-75) f.eks. Eller C.F. Tietgen (1829-1901), som ligeledes var søn af fattige forældre, men som ikke desto mindre blev en af dansk industris store iværksættere. Han stiftede som bekendt en lang række virksomheder og blev en hovedrig mand, således at han fra 1874-94 for sine egne midler kunne genopbygge Marmorkirken i København, der i 100 år havde stået som en ruin, fordi der ikke kunne skaffes midler til at færdiggøre byggeriet.

STERILISATIONSLOVEN 1929

Eugenikkens fremmarch bestod imidlertid ikke kun i, at skrivebords-teoretikere og skønånder legede med tanken om at nedbringe mængden af "dårlige" gener i befolkningen. Der blev også grebet til handling fra politisk side. Danmark vedtog således i 1929 **som det første land i Europa** en national sterilisationslov **med støtte fra samtlige partier**, som var udarbejdet på et klart racehygiejnisk grundlag, nærmere bestemt med det formål for øje at hindre lettere retarderede, men også psykisk syge, epileptikere og alkoholister i at sætte børn i verden.

Racehygiejne var således ikke, som man i eftertiden gerne ville give indtryk af, en tysk opfindelse, men et produkt af datidens biologiske videnskab med rødder i darwinismen, en videnskab, som efterfølgende viste

sig at have meget lidt med videnskab at gøre. Sterilisationerne – i USA ca. 70.000 fra 1927-1972 – førte lige så lidt her som andre steder til den forædling af den menneskelige race, man havde drømt om. Det problem, man stødte på, var, at man faktisk ikke kan avle intelligente mennesker efter samme opskrift, som man bruger til avl af eksportgrise.

KARL MARX OG DRØMMEN OM DET PERFEKTE SAMFUND

**Karl Marx
1818-1883**

I 1847 udsendte samfundsfilosoffen Karl Marx sammen med sin nære ven Friedrich Engels et kampskrift med titlen "Det kommunistiske manifest". Formålet med dette skrift, hvor de to forfattere gjorde rede for, hvad de selv kaldte "den videnskabelige socialisme" var at samle arbejderne i hele verden om at gennemføre en revolution, der én gang for alle skulle afskaffe kapitalismen og give al magt til arbejderklassen.

Man skal lægge mærke til årstallet, et år før 1848-revolutionen i Frankrig, hvor betingelserne i udpræget grad syntes at være til stede for en revolution efter Marx/Engels-opskriften.

Marx havde i 1867 udsendt det første bind af sit hovedværk "Das Kapital", hvor han fremsatte den teori, at revolutionen uundgåeligt ville bryde ud i de lande, hvor industrialiseringen og dermed også kapitalismen var mest fremskreden, altså lande som England Tyskland og Frankrig. Det, han byggede sin forudsigelse på, var umiddel-

bart, at arbejderne i de industrialiserede lande på det tidspunkt levede på et eksistensminimum. Det skyldtes, at de små produktionsvirksomheder, hvor arbejdet hidtil var blevet udført af den enkelte håndværker, nu blev udkonkurreret af den nye tids masseproduktion med det resultat, at ejerne måtte dreje nøglen om og i stedet søge arbejde i byerne.

Det blev ikke lettere af, at fabriks-ejerne sagtens kunne bruge ufaglærte arbejdere, fordi maskinerne var lette at betjene. Og de kunne yderligere bringe lønudgifterne ned ved at ansætte kvinder og børn, som var villige til at arbejde for en markant lavere betaling.

Alt så derfor ud til at bekræfte Marx' forudsigelse om, at afstanden mellem rige og fattige, kapitalister og proletarer, efterhånden ville blive så stor, at det måtte ende med et brag, nærmere bestemt en revolution, hvor arbejderne med magt ville sætte sig i besiddelse af produktionsmidlerne.

Og ganske rigtigt, oprøret brød ud – ligesom i flere andre europæiske lande – men ingen af dem førte til en kommunistisk magtovertagelse. Borgerskabet blev solidt siddende på magten – og kapitalen.

Hvorfor gik det ikke, som Marx spåede? Ikke fordi der umiddelbart var noget i vejen med hans analyse af den politiske og økonomiske situation i Europa. Selvfølgelig ville så megen økonomisk ulighed før eller senere føre til uroligheder. Hans fejltagelse bestod i, at han – helt på linje med Auguste Comtes materialistiske og deterministiske tankegang – troede, at han havde opdaget en "naturlov" i form af klassekampen, som han mente var selve historiens drivkraft, og som tillod ham at forudsige, hvordan situationen *nødvendigvis* måtte udvikle sig.

Vi skal helt frem til den russiske revolution i 1917, før marxismen sejrer. Men heller ikke her viser hans teorier sig at holde stik.

FRA REVOLUTION TIL DIKTATUR OG FOLKEMORD

Industrialiseringen var kommet sent til Rusland, hvor størstedelen af arbejdsstyrken var beskæftiget i landbruget. Til sammenligning udgjorde arbejderne i industrien kun omkring 10 pct. Derfor var forudsætningerne for at gennemføre en revolution ifølge Marx' teori ikke til stede.

Det var også en almindelig opfattelse i det kommunistiske parti, hvor mange mente, at man burde afvente de revolutioner, der når som helst kunne bryde ud i Vestens industrialiserede lande.

Når det alligevel blev Rusland, der som det første land blev skuepladsen for en kommunistisk revolution skyldtes det, at Lenin, som den snu pragmatiker han var, valgte at blæse på den officielle drejebog og gribe chancen, mens Rusland befandt sig i en nærmest kaotisk situation.

Problemet var, at udgifterne til krigsførelsen på de allieredes side i Første Verdenskrig langt overskred landets formåen, hvortil kom, at landbruget midlertidigt eller permanent kom til at mangle de mange unge mænd, der var indkaldt til militæret.

Det førte bl.a. til, at infrastrukturen herunder transportsystemet brød sammen med det resultat, at fødevarerforsyningen til byerne svigtede, således at der lokalt opstod hungersnød og deraf følgende social uro. Den midlertidige regering, der var trådt til efter zar Nikolaj 2.'s abdikation stod således over for en næsten uoverkommelig opgave.

LENINS STATSKUP

Derfor skulle der ikke meget til for at omstyrte det russiske demokrati, som på det tidspunkt var mindre end ét år gammelt. Partiets håndgangne mænd kunne således natten mellem den 7. og 8. november 1917, kun med hjælp fra Den Røde Garde, erobre regeringsbygningen (Vinterpaladset) i Sankt Petersborg og arrestere regeringens medlemmer. Efterfølgende meddelte Lenin Dumaens medlemmer (parlamentet),

at han havde indsat en ny midlertidig regering bestående af kommissærer, der skulle gennemføre revolutionen.

Havde Lenin ret til egenmægtigt at indsætte en ny regering? Overhovedet ikke, men i det kaos, der herskede i landet, var der umiddelbart ikke nogen myndighed, der kunne forhindre ham i det. Hertil kom, at de færreste, heller ikke politikerne fra de andre partier, regnede med, at den nye (midlertidige) regering ville bestå i mere end nogle få uger eller måneder.

Hvad de endnu ikke havde forstået, var, at Lenins plan var at gennemføre en revolution, hvor demokratiet skulle afskaffes og erstattes af "proletariatets diktatur". Al magt skulle overdrages til partiet og til syvende og sidst til én mand – Lenin selv.

Kommunisterne kom således til magten ved et statskup. Det russiske folk slap efter sit eget ønske af med zarens enevældige styre, men de fik ikke den revolution, de havde ønsket. I stedet måtte de i de følgende lidt over 70 år leve under et totalitært regime, som i grusomhed tåler sammenligning med Robespierres rædselsregime efter Den franske Revolution. Grusomhederne kulminerede under Stalin, som fra slutningen af tyverne og frem til sin død i 1953 holdt Sovjetunionen i et jerngreb, men ophørte i realiteten først med Sovjetunionens opløsning i 1991.

Historikerne anslår i dag, at Stalin var direkte ansvarlig for 10-20 mio. menneskers død, heraf over 6 mio. under hungersnøden i 1932-33 som følge af den brutalt gennemtvungne kollektivisering af landbruget.

Han overgås dog af partifællen Mao Zedong, som tegner sig for ca. 65 mio. døde, herunder 32-42 millioner under "det store spring fremad" fra 1958-62 og 2 mio. i forbindelse med hans kulturrevolution i 1960'erne.

Var alle disse drab blot tilfældige bump på vejen mod det perfekte

samfund? Eller var de ikke snarere en logisk konsekvens af det materialistiske menneske- og tilværelsessyn, som marxismen og leninismen stod for – herunder den opfattelse, at det enkelte menneske kun er en ubetydelig brik i en uundgåelig historisk proces? Derfor har den enkelte kun valget mellem at være for eller imod udviklingen – og regimet følgelig ret og pligt til at uskadeliggøre de befolkningselementer, som forsinker implementeringen af det perfekte samfund, hvor "enhver yder efter evne og nyder efter behov".

FRIEDRICH NIETZSCHE OG DRØMMEN OM OVERMENNESKET

Friedrich Nietzsche
1844-1900

Nietzsche var derimod ikke nogen samfundsfilosof, men en digter og filosof, som med en sjælden lidenskab gennemtænkte konsekvenserne af frafaldet fra den kristne tro og moral.

For Nietzsche var det helt afgørende at Guds død ikke kun indebærer, at man dropper religionen og så i øvrigt fortsætter med at tænke og leve, som om intet var hændt. For hvis Gud ikke eksisterer, og man derfor ikke skal stå til regnskab for sine gerninger over for ham, så bortfalder hele grundlaget for den kristne moral og det kristne menneskesyn. Så har vi en helt ny situation, hvor mennesket 100 pct. er blevet sin egen herre.

I "Die fröhliche Wissenschaft" (1882), lader Nietzsche en fiktiv person, "det gale menneske", løbe rundt på byens

torv og forkynde Guds død: "Vi har slået ham ihjel – I og jeg. Vi er alle hans mordere ... Findes der stadig noget, der hedder oppe og nede? Flakker vi ikke forvildet om som gennem et uendeligt intet? Ånder det tomme rum os ikke i møde?"

Til sidst opgiver han at få folk i tale: "Her tav det gale menneske og så igen på sine tilhørere. Også de tav og så undrende på ham. Til sidst kastede han sin lygte på jorden, så at den sprang i stykker og slukkedes. "Jeg kommer for tidligt", sagde han så, "det er endnu ikke min tid. Denne uhyre begivenhed er endnu undervejs og vandrer – den er endnu ikke trængt frem til menneskenes øren..."

Fremtidens overmenneske beskriver Nietzsche et andet sted som "en anden slags mennesker end dem, der er sandsynlige netop i denne tidsalder: personligheder, der er styrket af krige og sejre, for hvem erobringen, eventyret, faren, ja selv smerten er blevet til et behov... På et eller andet tidspunkt, i en stærkere tid end denne rådne nutid, der tvivler på sig selv, så må det dog komme, det forløsende menneske ..."

Intet under, at Hitler kunne se sig selv i disse sidste ord, men nok så væsentligt er det, at det med større rimelighed kan læses som en profeti om det moderne "autonome" menneske, som ikke anerkender nogen anden autoritet end sig selv og sin egen vilje.

THOMAS DINESEN OG KRIGENS RUS

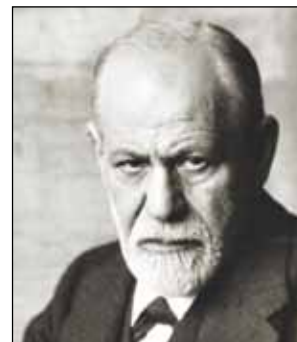
Her kan vi igen ty til litteraturen for at få et indtryk af, i hvor høj grad denne tankegang allerede havde vundet indpas i begyndelsen af 1900-tallet – i hvert fald hos den intellektuelle elite. Her kommer et (lidt forkortet) citat fra Thomas Dinesens erindringsbog "No Man's Land" (1929), hvor han reflekterer over sine oplevelser som frivillig på canadisk side i 1. Verdenskrig:

"Vi er allesammen vokset op i barnetro på, at vores etiske idealer er de eneste rigtige ... det er svært at gøre sig klart, at der lige så lidt findes noget absolut op og ned i åndelig som i fysisk hense-

ende, at al tale om "værdier", "betydning" og "mening" kun er subjektiv ... jeg har selv, sommetider, søgt at skyde mig ind under, at jeg kæmpede for retfærdighed og kultur og Europas Forenede Stater. Men herude i No Man's Land, skulle man vel kunne frigøre sig for den slags illusioner og have mod til at være sig selv og sine meninger bekendt.

Jeg er ikke gået i krig for idealernes skyld – jeg slås, fordi jeg elsker oplevelsen, faren og dåden. Jeg har truffet valget mellem den lille, farveløse tilværelse hjemme i København eller på Katholm og eventyret her mellem verdens stærke ungdom, og jeg glæder mig hver dag over mit valg ... Hvad angår det så os, om krigen nok så meget kan kaldes meningsløs og tåbelig – hvad mening kan vi overhovedet se i livet? Livet selv er livets eneste mening og mål, og bringer krigen end et overmål af drab og død, så kan dog kamp og krig som intet andet puste livet i hvidglødende flamme, skabe kærlighed og had, begejstring, udholdenhed og mod, lidelse og sorg. Vi, der har været med i denne tid, har virkelig prøvet at leve."

SIGMUND FREUD OG PSYKOANALYSEN

Sigmund Freud
1856-1939

Teorien bag Freuds psykoanalyse var ligeledes både materialistisk og deterministisk. Det kan man bl.a. se af den udgave af hans personlighedsmodel, som han udarbejdede i de sidste år af sit liv. Her inddeler han den menneskelige psyke i tre lag,

som nok er forskellige, men ikke uden forbindelse med hinanden: *Id'et* (den ubevidste, utæmmede drift), *ego'et* (det intelligente jeg) og *super-egoet* (samvittigheden).

Id'et er den egentlige drivkraft i menneskets psyke, mens de to andre lag fungerer som en slags filtre, der modererer impulserne fra *id'et*. *Ego'et* er den realistiske moderator, som finder en praktisk løsning på, hvordan lysten kan tilfredsstilles, mens *super-egoet* er den bremsende instans, som eventuelt overtaler personen til at undertrykke (fortrænge) impulserne fra *id'et*.

MENNESKESYNET

Der er flere ting at lægge mærke til i denne model. For det første, at Freud opfatter drifterne som det helt grundlæggende i den menneskelige natur. Jeg'et er ganske vist det filter, der sikrer, at drifterne ikke udfolder sig uhæmmet, men hermed er han ikke nået længere end til at beskrive mennesket som en veldresseret hund, der undlader at spise pølsen på tallerkenen, så længe dens herre opholder sig i lokalet.

Ude af syne er dermed den egenskab, som adskiller os fra dyrene: at vi har en medfødt samvittighed og en fri vilje og derfor også er i stand til at tænke og handle moralsk.

Hos Freud derimod beskrives *super-egoet* som summen af de (kulturelt bestemte) normer, forældre og andre opdragere har trukket ned over hovedet på os, og de neuroser, som Freud hævdede at kunne helbrede sine patienter for, som et resultat af de *fortrængninger* af de naturlige drifter, som *super-egoet* (omgivelserne) har ansvaret for.

Det førte umiddelbart til den konklusion, at man så vidt muligt bør undgå at lytte til *super-egoets* formaninger og i stedet følge *egoets* snusfornuftige anbefaling om kun at lægge bånd på sig selv, hvis omstændighederne absolut kræver det.

Det var som bekendt et budskab, der gik rent ind hos 1968-generationen, der

siden har haft travlt med at "realisere sig selv" på mangfoldige måder efter opskriften "tænk først på dig selv".

VIDENSKABSSYNET

Freuds psykoanalyse var i høj grad præget af datidens positivistisk-mekanistiske videnskabssyn. Det viser sig tydeligt i hans personlighedsmodel, som fremstiller den menneskelige psyke som et maskineri, hvor der ligesom i en dampmaskine produceres energi, der overføres til maskinens forskellige komponenter. Bliver trykket i kedlen for højt, er man nødt til at lukke noget af dampen ud gennem ventilerne for at undgå, at maskineriet bryder sammen.

Determinismen viser sig ved hans tro på, at vi hele livet er styret af det, vi har været udsat for i den tidligste barndom, og at det derfor er analytikerens opgave at få patienten på briksen til at afsløre, hvilke traumatiske begivenheder, der har forårsaget den psykiske lidelse.

Det er et synspunkt, som senere blev imødegået af en af hans elever, den østrigske psykiater og neurolog Viktor Frankl (1905-1997), som advarede mod at fastholde patienten i fortidens traumer. Den metode, logoterapien, som han udviklede bl.a. ud fra sine erfaringer som kz-fange under krigen, sigter tværtimod på at få patienten til at fokusere på de positive sider af livet og rette blikket mod fremtiden.

Og modsat Freud mente han ikke, at det største problem i vor tid er, at vi ikke får tilfredsstillet vores seksuelle behov, men at vi ikke får tilfredsstillet vores behov for *mening*. "Det eksistentielle vakuum, som er vor tids kollektive neurose, kan beskrives som nihilisme, påstanden om, at tilværelsen ikke har nogen mening," skriver han i sin bog "Psykologi og eksistens". Og han fortsætter: "Fremfor alt er der en fare ved læren om, at mennesket ikke er andet end resultatet af biologiske, psykologiske og sociologiske betingelser eller af arv og miljø. Et sådant syn på mennesket gør det til en robot, ikke til et menneskeligt væsen."

KONKLUSION

Fælles for alle 5 personer, som er omtalt i denne artikel, er,

- at deres teorier bygger på den forudsætning, at Gud ikke eksisterer,
- at de mener, at alle moralbegreber og normer er menneskeskabte produkter af en given kultur og tidsånd,
- at de mener, at menneskets oprindelse skal forklares som et resultat af tilfældige processer i naturen,
- at de mener, at deres teorier er videnskabelige landvindinger, som rangerer på linje med Kopernikus' og Newtons opdagelser,
- **at de alle reducerer mennesket til et produkt af naturen eller samfundet og på den måde direkte eller indirekte legitimerer drabet "i den gode sags tjeneste".**

... men fælles for dem er også

- at den arv, de har efterladt os, i det store og hele udgøres af teorier, som for længst er blevet overhalet af moderne forskning og enten modificeret eller direkte kasseret. Ingen fagfolk drømmer således i dag om at gøre brug af Marx' økonomiske teorier. De er med rette gået over i historien som en udmærket opskrift på, hvordan man på rekordtid kan få et lands økonomi til at bryde sammen. Darwins teorier er for længst blevet gennemhullet, men det bevares endnu som en hemmelighed af medierne og en trofast skare af neo-darwinister. Noget lignende kan siges om Freuds besynderlige og udokumenterbare teorier.

Men ikke desto mindre lever de i større eller mindre grad i moderne menneskers bevidsthed som et levn fra årtiers indoktrinering, der nu som før vil have os til at tro, at der ikke findes anden virkelighed end den, der kan observeres, vejes og måles.

Torben Riis

Om fremskridtets farer

Professor Jérôme Lejeune (1926-1994)

Den virkelige fare kommer fra mennesket selv, fra det misforhold, der opstår ved, at menneskets formåen til stadighed bliver større og større, mens dets visdom omvendt ser ud til at være i aftagende.

**RFM indbyder til informations- og
inspirationsmøde
lørdag den 5. oktober kl. 12.00-16.00 i biblioteket,
Lundby Hovedgade 100, 4750 Lundby**

Vi byder på gratis frokost + eftermiddagskaffe

Tilmelding af samme grund nødvendig på

tlf 5576 7652 eller info@rfm.dk

Redaktøren byder på et debatoplæg.

På glædeligt gensyn!

Bestyrelsen